

Noten

- 1) GAU, bibl. Utr. nr. 7007.
- 2) Protocol notaris G. H. Stevens, GAU, inv. notariële archieven nr. U 324 c 020.
- 3) GAU, bibl. Utr. nr. 7007.
- 4) Ibidem.
- 5) Ibidem.
- 6) Protocol notaris G. H. Stevens, GAU, inv. not. arch. nr. U 324 c 037.
- 7) Utrechtsche Courant 17 juli 1843, GAU, bibl. Utr. nr. 7007.
- 8) Protocol notaris H. A. R. Vosmaer, GAU, inv. not. arch. nr. U 293 d 017.
- 9) Wap, dr. (J. J. F.), Tivoli (in: De stad Utrecht; album bevattende de afbeeldingen harer voornaamste gebouwen en gezigtspunten, Utrecht, 1860), GAU, bibl. Utr. nr. 1780.
- 10) Ibidem.
- 11) Protocol notaris A. J. van Gruting, GAU, inv. not. arch. nr. U 272 I 017.
- 12) Circulaire aan de leden, GAU, bibl. Utr. nr. 2155 10x.
- 13) Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad 4 oktober 1871, GAU, bibl. Utr. nr. 7007.
- 14) Ibidem.
- 15) Ibidem.
- 16) Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad 29 september 1871, GAU, bibl. Utr. nr. 7007.
- 17) GAU, bibl. Utr. nr. 2155 10x.
- 18) Protocol notaris H. van Meerland, GAU, inv. not. arch. nr. U 329 h 010.
- 19) GAU, inv. arch. N.V. Tivoli nr. 27.
- 20) GAU, juridische rapporten nr. 947.
- 21) GAU, inv. arch. N.V. Tivoli nr. 1.
- 22) Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad 12 juni 1929, GAU, bibl. Utr. nr. 7007.

- 23) GAU, inv. arch. N.V. Tivoli nr. 25.
- 24) Utrechtsch Nieuwsblad 13 oktober 1956, GAU, bibl. Utr. nr. 7049.
- 25) Gedrukte Verzameling 1955 nr. 351, GAU, bibl. Utr. nr. 3409.
- 26) Ibidem, 1955 nr. 109.
- 27) De Spuikoker, personeelsblad voor Secretarie, Archiefdienst en Accountantsdienst der gemeente Utrecht, 1978 nr. 7, GAU, bibl. Utr. nr. 3485 3xa.
- 28) De Tivoli-tuin en Sociëteit te Utrecht (uit: Eigen Haard 1929 nr. 29), GAU, bibl. Utr. nr. 6476 3x.

GAU = Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht

Naar aanleiding van het gereedkomen van de inventaris van het Tivoli-archief is in de hal van de Gemeentelijke Archiefdienst een tentoonstelling ingericht, die tot 1 augustus a.s. te bezichtigen is. Aan de hand van materiaal uit archieven, bibliotheek en prentenverzamelingen wordt een overzicht gegeven van de kleurrijke geschiedenis van Tivoli. Niet alleen aan het noodgebouw wordt aandacht besteed, maar ook aan het oude concertgebouw, het sociëteitsgebouw, het park en de plannen voor een nieuw gebouw.

De Gemeentelijke Archiefdienst (Alexander Numankade 199, Utrecht) is op werkdagen geopend van 9.00-17.00 uur en tot 1 juli ook 's zaterdags van 9.00-12.30 uur. De toegang is gratis.

Geschiedenis van het Ridderschapshuis te Utrecht (1781-heden)

Gaande van de Neude door de Lange Jansstraat naar het Janskerkhof heeft men op laatstgenoemd plein eerst aan de rechterhand een mooi patriciërshuis, Janskerkhof 1, en daaraan grenzende de zijkant van Janskerkhof 2 (v.m. Ridderschapshuis), in welke zijkant een bescheiden voordeur, gelijkvloers; de voorzijde van dit huis vormt thans een geheel met het gebouw Janskerkhof 3, doch architectonisch en aan het verschil in bouwstenen is nog duidelijk te zien, dat hier van een afzonderlijk huis sprake is.

Het huis **Janskerkhof 3**, „de Statenkamer“ was van 1581 tot 1795 de zetel van de landsregering van de

souvereine provincie Utrecht. In de Franse tijd had het gebouw diverse bestemmingen en kwam bij keizerl. decreet in 1813 aan de stad, die het in 1816 aan de curatoren der Hogeschool aanbood. Het Anatomisch en Zoölogisch laboratorium werd er in gevestigd en bleef daarin totdat het gebouw enige jaren geleden aan de juridische faculteit werd toegewezen. Het huis **Janskerkhof 2**, „Ridderschapshuis“ was de woning van Gijsbert Jan van Hardenbroek en werd door hem gebouwd omstreeks 1765, in dezelfde tijd, dat zijn jongere broer het kasteel Hardenbroek zijn huidige aanzien gaf (1762). Een enkel woord over deze

Het Janskerkhof rond de eeuwwisseling. Naast de Statenkamer bevindt zich het Ridderschapshuis. GAU Top. Atlas. Coll. prent-briefkaarten.

Gijsbert Jan. Hij was heer van Bergestein, Lockhorst, Ammerstol, 's Heeraertsberg en Bergambacht, werd in 1758 beschreven in de Ridderschap en in 1781 president van dit lichaam; voorts was hij van 1767-1785 gedeputeerde ter vergadering van de Staten-Generaal. Van 1747 tot zijn overlijden in 1788 maakte hij vele aantekeningen (allen in het archief Hardenbroek bewaard), die in de periode 1901-1918 in 6 delen zijn uitgegeven door dr. F. L. J. Krämer onder de betiteling „Gedenkschriften van Gijsbert Jan van Hardenbroek“. Krämer acht deze „een bron van de eerste rang voor de kennis van de republiek in de periode 1747-1788“. In zijn nalatenschap bevonden zich ook vele eigenhandig geschreven brieven van stadhouder Willem V, die eveneens nog in het archief Hardenbroek aanwezig zijn.

Terugkerende tot het huis. Vanaf het moment, dat Hardenbroek president der Ridderschap was (1781), kwam deze te zijnen huize bijeen. Bij zijn overlijden in 1788 vermaakte hij zijn huis, alsmede zijn boekerij aan de Ridderschap, onder voorwaarde, „dat dit (huis) nimmer zal mogen worden verhuurd of verkocht, maar altoos in de Ridderschap zal blijven“. In de vergadering van 3 maart 1788 werd het legaat aanvaard, in welke vergadering tegenwoordig waren de hieronder te noemen 8 leden, in de notulen aangeduid - zoals te dien tijde gebruikelijk - met hun heerlijkheid; ter verduidelijking heb ik de naam van hun geslacht tussen haakjes vermeld:

Natewisch	(Taets van Amerongen)
Lunenburg	(Lynden)
Amerongen	(Van Reede)
Schonauwen	(Van der Capellen)
Zuylen	(Tuyl van Serooskerken)
Nijveld	(Van Reede)
Geerestein	(Rechteren)
Schalkwijk	(Taets van Amerongen)

Alvorens de verdere lotgevallen van het Ridderschapshuis te behandelen een korte toelichting op de verschillende lichamen als „Ridderschap“ aangeduid:

- Van 1581-1795 was de Ridderschap het tweede lid der soevereine Staten van Utrecht (Het soevereine gewest Utrecht was een der leden van de Statenbond „De Unie der 7 Provinciën“).
- Van 1814-1850 vertegenwoordigde de Ridderschap in de Staten van Utrecht de adel in deze provincie. De publiekrechtelijke bevoegdheden van de Ridderschap kwamen te vervallen bij het inwerking treden van de Prov. wet van 1850; deze wet was gebaseerd op de grondwetwijziging van 1848, waarbij de publiekrechtelijke bevoegdheden van de adel kwamen te vervallen.
- Sedert 1850 is nog slechts sprake van een (privaatrechtelijke) vereniging, genaamd „De Ridderschap van Utrecht“.

Voortgaande met de geschiedenis van het Ridderschapshuis. Op 28 jan. 1795 werden door het nieuwe stadsbestuur de geëligeerden en de ridderschap naar de vergaderzaal der Staten ontboden en werd alle leden daarvan medegedeeld, dat zij vervallen waren van hun posten en „wedergekeert tot de kring der amptloze burgers“. Het Ridderschapshuis verviel aan de Staat.

Op 3 dec. 1813 besloten de overlevenden van de in 1795 opgeheven Ridderschap „tot in possessie nemen van het Ridderschapshuis“. Het bleef (of kwam) in het bezit van de in 1814 ingestelde Ridderschap, doch over de eigendom liep jarenlang een geschil met Domeinen, die het huis als Staatseigendom beschouwden, wegens het vervallen aan de Staat in 1795. Na betaling van f 5.000,- in 1841, liet de Staat zijn claim op het huis vallen en was de Ridderschap weer onbetwist eigenaar. Daar in 1849 de meerderheid van de toenmalige leden besloten alle bezittingen in te brengen bij de op te richten vereniging, kwam het huis nu in eigendom bij dit lichaam. Na verloop van tijd werd het huis verhuurd, dus kenelijk niet benut.

Vanaf 1878 dachten de leden aan liquidatie. In de vergadering van 1879, 18 mei, deelde de voorzitter mede, dat een verzoek was ingekomen om het huis te kopen, waarna hij dit punt vervolgens aan de orde

stelde. Jonkheer Coenen bracht naar voren, dat de door van Hardenbroek gestelde voorwaarde formeel juridisch was komen te vervallen, doordat het huis in 1795 aan de Staat was overgegaan; desalniettemin achtte hij verkoop „weinig delicaat“.

Op 28 juni d.a.v. werd toch tot verkoop besloten. Op 13 mei 1880 vond de veiling plaats; koper werd mr. H. Royaards van Scherpenzeel, secretaris van curatoren, voor f 15.900,-. In het begin van deze eeuw kwam het in het bezit van de Staat (Universiteit), die

het inwendig verbond met Janskerkhof 3 (zie hiervoor) tot één geheel.

Bronnen:

Rijksarchief; Gedenkschriften G. J. van Hardenbroek; Archief Ridderschap; Geschiedenis van de Ridderschap van Utrecht, prof. mr. W. F. Prins; Evolutie van het gebouw Janskerkhof 3, 1974).

Zeist

L. M. Rutgers van Rozenburg

UITGAVE SCHUTMEESTERS-REKENINGEN

Het ligt in de bedoeling om in het voorjaar van 1984 een jaarrekening van een der Utrechtse schutmeesters uit te geven, vergezeld van samenvattingen van de inhoud van alle bewaard gebleven Utrechtse schutmeestersrekeningen uit de periode 1428-1528. Deze samenvattingen vormen een wegwijzer naar de informatie die de schutmeestersrekeningen bevatten. De rekening van 1472 illustreert hoe deze informatie gegeven wordt. De rekeningen samen leveren een beeld van de boekhouding van de Utrechtse schutmeesters. Zij beheerden een gedeelte van de stadsinkomsten, die hoofdzakelijk aan „openbare werken“ in en om de stad Utrecht besteed werden. In de inleiding van de publikatie zal worden ingegaan op de positie van deze stedelijke ambtenaar, ook wel de derde kameraar der stad genoemd, en speciale aandacht zal worden besteed aan de mogelijkheden om de informatie uit de rekeningen in de toekomst automatisch bereikbaar te maken, alsmede aan de perspectieven die de automatisering biedt voor onderzoek in reek-

sen oude rekeningen, zoals die van de Utrechtse schutmeester.

De uitgave werd mogelijk dank zij de activiteiten van een der paleografische werkgroepen bij de Utrechtse Gemeentelijke Archiefdienst en wordt voorbereid in samenwerking met mevrouw dr. G. M. de Meyer. Deze bekendmaking wordt gedaan om te onderzoeken of voor deze uitgave interesse bestaat. Verwacht wordt, dat de uitgave ca. 130 bladzijden tekst zal bevatten en dat de kosten ongeveer f 20,- per exemplaar (exclusief de verzendkosten) zullen bedragen. Zij die prijs stellen op het bezit van deze uitgave, kunnen zich melden bij de Gemeentelijke Archiefdienst van Utrecht, Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht (t.a.v. de ondergetekende). Alleen bij aanmelding van voldoende belangstellenden vóór uiterlijk 1 september 1983 kan de uitgave worden gerealiseerd.

A. Graafhuis

BOEKENSCHOUW

Treuzang op het vertrek van den heer Janus Montanus Zijnde van Utrecht naar Middelburg (op den 6e Mey 1692, nieuwe Styl) om zig aldaar in de Praktyk te oeffenen, vertrokken. Utrecht, De Utrechtsche, 1982. 15 p., prijs: f 15,- ISBN 90 7031 08 8.

In de tijd dat studenten nog zelf uitmaakten of ze studeerden of iets geheel anders deden schreef de student Van Bergen, zich noemende *Montanus*, een

weemoedig afscheidslied. Hij ging de oude bischopsstee als woonplaats verruilen voor Middelburg ofwel *Messopolis* teneinde zich aldaar „in de Praktyk te oeffenen“, welke praktijk wordt er niet bijgezegd. We kunnen het wel zo ongeveer raden na lezing van de *Treuzang* die hij medio 1692 bij zijn vertrek aanhief. Zijn groet geldt naast zijn vrienden de hierna volgende beroeps categorieën: wijnkopers, herberghouders, een dansmeester, een snaak die met *snuftabak*